

ANONİM ve LİMİTED ŞİRKETTE SERMAYENİN AZALILABİLMESİ İÇİN TAKİP EDİLECEK AŞAMALAR¹

STAGES TO PURSUE TO REDUCE CAPITAL IN JOINT-STOCK
AND LIMITED COMPANIES

Soner ALTAŞ*

ÖZ

Anonim ile limited şirketler, zaman zaman sermayenin azaltılması yoluna başvururlar. Şirket sermayesinin azaltılması esasında sermaye artırımını gibi şirket sözleşmesinde değişiklik yapılmasını gerektirdiği halde, hem esas sermaye artırımını şeklindeki sözleşme değişikliğinden hem de sair sözleşme değişikliklerinden oldukça farklıdır. Zira, şirket genel kurulu tarafından alınan sermayenin azaltılmasına dair kararın tescil edilebilmesi için belirli bir yolun takip edilmesi ve birtakım yükümlülüklerin yerine getirilmiş olması gerekmektedir. Bu çalışmada anonim ile limited şirkette esas sermayenin azaltılabilmesi için izlenecek yol ve yerine getirilmesi gereken yükümlülükler üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Anonim Şirket, Limited Şirket, Sermayenin Azaltılması, Sermaye Azaltım Raporu, Genel Kurul Kararı.

ABSTRACT

Joint-stock and limited companies take a decision to reduce capital from time to time. Reducing capital is quite different from the contract change and other contract changes although it is necessary to make amendments to the corporate charter just as in the case of capital increase. In order to register the decision on the reduction of the capital taken by the company general assembly, a certain way must be pursued and certain obligations must be fulfilled. This study stresses the road to be followed and the obligations to be fulfilled in order to reduce the capital of the limited company.

Keywords: Joint stock company, limited company, reduction of capital, capital reduction report, decision of general meeting

* Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Başmüfettişi

¹ Bu çalışmada belirtilen görüşler yazarına ait olup, çalıştığı Kurumu bağlamaz.

1- GİRİŞ

Anonim ile limited şirketler, sermayeleri belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı da yalnız malvarlıklarıyla sorumlu bulunan şirketlerdir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu² (TTK)³ uyarınca, esas sermaye sistemini⁴ kabul eden anonim şirketlerin asgari esas sermayelerinin 50.000 TL'den, kayıtlı sermaye sistemini kabul eden ancak halka açık olmayan anonim şirketlerin başlangıç sermayelerinin⁵ 100.000 TL'den, limited şirketlerin asgari sermayelerinin ise 10.000 TL'den az olmaması gerekmektedir. Uygulamada şirketler genelde bu asgari tutarların üzerinde sermayeye sahip olmakta ve zaman zaman gerek ihtiyaçlarının üzerinde bir sermayeye sahip olmaları gerek mevcut bilanço açıklarını kapatma zarureti nedeniyle sermayelerini azaltma yoluna gidebilmektedirler.

Esas sermayenin artırılmasında süreç daha kısa ve formalitesi daha az iken, şirket sermayesinin azaltılması da esasında sermaye artırımı gibi esas sözleşme değişikliği gerektirdiği halde, sermayenin azaltılması hususu, hem esas sermaye artırımı şeklindeki sözleşme değişikliğinden hem de sair sözleşme değişikliklerinden oldukça farklıdır. Çünkü, şirket genel kurulu tarafından alınan esas sermayenin azaltılmasına dair kararın tescil edilebilmesi için belirli bir yolun takip edilmesi ve birtakım yükümlülüklerin yerine getirilmiş olması gerekmektedir. Bu yol takip edilmeden ve yasanın öngördüğü yükümlülükler yerine getirilmeden, doğrudan şirket genel kurulunun alacağı bir karar ile esas sermayenin azaltılması ve şirket sözleşmesinin sermaye maddesinde değişikliğe gidilmesi mümkün değildir. Uygulamada sermaye artırımı gibi sıklıkla başvurulanan bir işlem olmaması, bu nedenle de sıklıkla tereddütlere sebebiyet vermesi nedeniyle, bu çalışmada anonim ile limited şirkette esas sermayenin azaltılabilmesi için izlenecek yol ve yerine getirilmesi gereken yükümlülükler üzerinde durulacaktır.

2- SERMAYENİN AZALTILMASININ TÜRLERİ

TTK'nın 592'nci maddesinde "Anonim şirketlerin esas sermayenin azaltılmasına ilişkin hükümleri limited şirketlere kıyas yoluyla uygulanır." hükmüne yer verilerek, anonim şirketlerin esas sermayenin azaltılmasına ilişkin hükümlerinin limited şirketlere de kıyas yolu ile uygulanması öngörülmüştür. Dolayısıyla, anonim ile limited şirketler, esas sermayenin azaltılmasında aynı yolu takip edeceklerdir.

Kısaca tarif etmek gerekir ise, esas sermayenin azaltılması, şirket sözleşmesinde yazılı olan sermayenin toplam itibarî değerinin rakamsal olarak indirilmesidir. Örneğin, her biri 25 TL itibari değere sahip 4.000 paydan oluşan 100.000 TL esas sermayeye sahip limited şirketin sermayesinin 2.000 paydan müteşekkil 50.000 TL'ye indirilmesi esas sermaye azaltımıdır. Bir diğer tanıma göre ise, sermayenin azaltılması, bilançonun pasif kısmında yer alan, esas sözleşmede yazılı ve ticaret siciline tescil edilmiş olan sermayenin itibari değerinin rakamsal olarak indirilmesidir.⁶

Öğretiye göre, sermayenin azaltılması kurucu ve açıklayıcı azaltma olarak iki ana türe ayrılmakta,

² 14 Şubat 2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

³ Çalışmamızda, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu için "TTK" kısaltması kullanılmıştır.

⁴ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda, esas sermaye "tamamı şirket esas sözleşmesinde taahhüt edilmiş bulunan sermaye", kayıtlı sermaye ise "sermayenin artırılmasında yönetim kuruluna tanınmış yetki tavanının gösteren sermaye" olarak tarif edilmektedir.

⁵ Başlangıç sermayesi, TTK'da, kayıtlı sermaye sistemini benimseyen anonim şirketlerin, kuruluşta ve sisteme ilk geçildiğinde bulundurulması gereken zorunlu sermaye olarak tanımlanmaktadır. Çıkarılmış sermaye ise, çıkarılmış payların tümünün itibarî değerlerinin toplamından ibarettir.

⁶ Ünal Tekinalp, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 3.Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013, s.117

buna ilave olarak üçüncü bir tür de eşzamanlı sermaye azaltımı ve artırımı olarak karşımıza çıkmaktadır. *Kurucu azaltma*, sermayenin bir kısmının pay sahiplerine iadesi amacıyla yapılan azaltmayı ifade etmektedir. Sermayenin bir kısmının pay sahiplerine iade edilmesi amacıyla yapılan sermaye azaltılmasına, faaliyet alanı itibarıyla sermayenin şirketin ihtiyacından fazla olması ve bir kısmına gereksinim duyulmaması halinde gidilir. Böylece atıl durumda bulunan ve sermaye azaltılması suretiyle açığa çıkan miktar, pay sahiplerine payları oranında geri ödenir. Açığa çıkan miktar, pay sahiplerine ödenmeyip yedek akçe olarak da ayrılabilir. Bu amaçla yapılan sermaye azaltılmasına kurucu azaltma, incelemeli azaltma veya efektif sermaye azaltılması da denilmektedir.⁷

Açıklayıcı azaltma ise, bilanço zararının kapatılması amacıyla yapılan azaltma için kullanılmaktadır. Açıklayıcı veya basitleştirilmiş sermaye azaltılması, bilanço açığının kapatılmasına yarar. Bu azaltma türünde azaltılan sermaye miktarının serbest hale gelmesi söz konusu olmayıp, sermaye miktarı bilançoda gözüken gerçek değerine indirilmektedir. Dolayısıyla, sermayenin azaltılması yalnızca muhasebe kayıtlarında yapılan değişiklik biçiminde ortaya çıkmaktadır. Bu şekilde bilançonun gerçek değeri yansıtması ve bilanço açığının kapatılması sağlanır, pay sahiplerine herhangi bir sermaye iadesi yapılmaz. TTK m. 474/2'de; "*Sermaye, zararlar sonucunda bilançoda oluşan bir açığı kapatmak amacıyla ve bu açıklar oranında azaltılacak olursa, yönetim kurulunca alacaklıları çağırmaktan ve bunların haklarının ödenmesinden veya teminat altına alınmasından vazgeçilebilir.*" hükmü yer almaktadır. Buna göre *basitleştirilmiş sermaye azaltılmasında*, yönetim organının (anonim şirketlerde yönetim kurulu, limited şirketlerde ise müdür veya müdürler kurulu için kullanılan ortak kavramdır) alacaklılara çağrıda bulunmaktan vazgeçebilmesi mümkündür.⁸

Eş zamanlı sermaye azaltımı ve artırımına, diğer bir ifadeyle mevcut bilanço açığının sermayenin azaltılması işlemiyle kapatılması ve aynı anda azaltılan miktar kadar sermaye artırılması olanağına TTK m.473/f.1'de işaret edilmiştir. Bu şekilde sermaye azaltılmasının en önemli özelliği sermaye tutarının değişmemesidir. Sermaye tutarı sonuç olarak aynı kaldığı için, sadece yapılan işlem ve sermayenin tamamen ödenmiş olduğunu belirten Yönetim Kurulu beyanı tescil edilir.⁹

3- ESAS SERMAYENİN AZALTILMASINDA İZLENECEK YOL ve YERİNE GETİRİLECEK YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER

TTK'nın 473'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre, şirket genel kurulu, esas sermayenin itibari kıymetine dair esas sözleşme hükümlerinin değiştirilmesine, yani esas sermayenin azaltılmasına karar verebilir. Ancak, genel kurulca bu yönde bir karar alınmadan önce;

- Şirketin yönetim organı (anonim şirkette yönetim kurulu, limited şirkette ise müdür veya müdürler kurulu) tarafından, şirket esas sermayesinin azaltılması hususunu görüşmek üzere genel kurulun toplantıya çağırılması yönünde bir karar alması ve şirketin sermaye maddesinin sermaye azaltımına uygun şekilde düzenlenmesini içerir esas sözleşme tadil metnini hazırlaması,
- Yönetim organının, ayrıca, genel kurulun onayına sunulmak üzere, sermaye azaltılmasına gidilmesinin sebepleri ile azaltmanın amacını ve azaltmanın ne şekilde yapılacağını içeren bir rapor hazırlaması,

⁷ Alper Tanrıverdi, Sermayenin Azaltılmasına İlişkin Güncel Sorunlar, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2016 (116), s.308; Hasan Pulaşlı, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Şirketler Hukuku Şerhi, 2.Cilt, Ankara, Adalet Yayınevi, 2011, s.1709

⁸ Alper Tanrıverdi, a.g.m., s.309; Tekinalp, age, s.123

⁹ Alper Tanrıverdi, a.g.m., s.309; Tekinalp, age, s.123

- Yönetim organı tarafından, esas sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin şirkette mevcut olduğunun tespit ettirilmesi,
- Şirket anonim şirket olup esas sözleşme değişiklikleri Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile diğer resmi kurumların (SPK, BDDK, EPDK, vb.) izni ile uygun görüşüne tabi ise, bu kurumlardan uygun görüş ve izin alınması; ayrıca Bakanlık temsilcisi talebinde bulunulması,
- Sermayenin azaltılması hususunun genel kurulda görüşülüp karara bağlanması,
- Eğer şirkette imtiyazlı paylar var ve de genel kurulca alınan esas sermayenin azaltılmasına ilişkin karar imtiyazlı pay sahiplerinin haklarını ihlâl edecek nitelikte ise, imtiyazlı pay sahiplerinin onayının alınması,
- Alacaklılara çağrıda bulunulması,
- Gerekli belgelerle birlikte ticaret sicili müdürlüğüne başvurularak esas sermayenin azaltılması keyfiyetinin tescil ettirilmesi.

gerekmektedir. Yukarıda kısaca izah edilen yol ve yükümlülükler, aşağıda detaylı olarak izah edilmiştir.

3.1- Yönetim Organı Tarafından Karar Alınması, Rapor Düzenlenmesi ve Genel Kurulun Toplantıya Çağrılması

Kural olarak, anonim şirket ortakları genel kurul toplantısına yönetim kurulu, limited şirket ortakları ise müdür veya müdürler kurulu tarafından çağrılır. Gündeme bağlılık ilkesi gereğince de, genel kurul toplantısında görüşülecek hususların, yani gündemin, toplantıya çağırılan tarafından belirlenmesi gerekir. Bu çerçevede, şirketin yönetim organı tarafından, genel kurulun olağanüstü toplantıya (*olağan genel kurul zaten toplanacak ise, esas sermayenin azaltılması bu toplantının gündemine de konulup görüşülebilir*) çağrılması yönünde karar alınması olağanüstü toplantıya, toplantı gündemi içerisinde esas sermayenin azaltılması hususuna yer verilmesi ve sermaye maddesinin azaltımına uygun şekilde düzenlenmiş esas sözleşme tadil metninin hazırlanması gerekir.

TTK'nın 473'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre, esas sermayenin azaltılması hususunun görüşüleceği genel kurul toplantısına ilişkin çağrı ilânlarında, mektuplarda ve şirket bağımsız denetime tabi ise internet sitesi bildiriminde, sermaye azaltılmasına gidilmesinin sebepleri ile azaltmanın amacı ve azaltmanın ne şekilde yapılacağı ayrıntılı bir şekilde ve hesap verme ilkelerine uygun olarak açıklanması zorunludur. Ayrıca yönetim kurulunun bu hususları içeren bir raporu genel kurula sunmak üzere hazırlanması da gerekir. Yönetim kurulunun bahsi geçen raporu olmadan alınacak sermaye azaltım kararı hüküm doğurmaz.

Çalışmamızın başında da belirtildiği üzere, şirketleri, esas sermayelerini azaltmaya yönelten yönlendiren iki temel sebep vardır. Bunlardan birincisi, şirketin ihtiyacının üzerinde bir sermayeye sahip olması, diğeri ise varolan bilanço açıklarının (zararların) kapatılmasıdır. Ancak, uygulamaya bakıldığında, şirketlerin, genelde bilanço açıklarını kapatmak amacıyla sermaye azaltımı yoluna başvurdukları gözlenmekte, atıl sermayenin ortaklara iadesi yoluna pek rastlanılmamaktadır.

Azaltmanın ne şekilde yapılacağı noktasında ise birkaç yöntem bulunmaktadır. Esas sermayenin azaltılması; payların itibarî değerlerinin düşürülmesi ya da sayılarının azaltılması (yani payların birleştirilmesi veya yok edilmesi) suretiyle yapılabilir. Şirket, aksine bir hüküm olmadıkça, bu yöntemlerden istediği herhangi birini seçerek sermaye azaltımına gidebilir.

3.2- Azaltmaya Rağmen Alacaklılarının Haklarını Tamamen Karşılacak Miktarda Aktifin Şirkette Bulunduğunun Tespit Ettirilmesi

Sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin şirkette varlığı belirlenmiş olmadıkça genel kurul sermayenin azaltılmasına karar verilmez. Sermayenin azaltılması sonucunda şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda şirket aktifinin bulunmadığını tespit etmesi durumunda da, sermayenin azaltılması mümkün olmaz.

Mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 396'ncı maddesinin birinci fıkrasında "*Bir şirket, sermayesini azaltarak azaltılan kısmın yerine geçmek üzere tamamen ödenecek yeni hisse senetleri çıkarmak niyetinde değilse umumi heyet, esas sermayenin itibari kıymetine dair esas mukavelenin hükümlerinin değiştirilmesine karar verir; şu kadar ki; idare meclisinin talebi üzerine mahkemece tayin edilecek üç bilirkişi tarafından verilecek müşterek bir raporla, esas sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifler mevcut olduğu tesbit edilmiş olmadıkça böyle bir karar verilemez.*" hükmüne yerilerek, bu görevin, yönetim kurulunun talebi üzerine mahkeme tarafından atanan üç kişilik bir bilirkişi heyeti tarafından yerine getirilmesi öngörülmüştür.

TTK'nın ilk halinde ise sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin şirkette mevcut olduğunu tespit etme görevi "işlem denetçisi"ne bırakılmış, ancak 26/06/2012 tarihli ve 6335 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun¹⁰ sayılı Kanun ile işlem denetimi kaldırılmıştır. Dolayısıyla, TTK'da, sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin şirkette mevcut olduğunu kimin tespit edeceği belirtilmemiştir.

Ancak, anılan boşluk 27 Ocak 2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Ticaret Sicili Yönetmeliği ile getirilen bir düzenleme ile doldurulmuştur. Anılan Yönetmeliğin 79/1-ç hükmüne göre, anonim şirkette sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin şirkette mevcut olduğu, yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir ya da şirketin denetime tabi olması halinde denetçi, kuruluşu ve esas sözleşme değişikliği Bakanlık iznine tabi olan şirketlerde ise yeminli mali müşavir tarafından belirlenecektir. Limited şirkette ise, Yönetmeliğin 96/1-c hükmüne göre, sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin şirkette mevcut olduğu, yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir, denetime tabi limited şirketlerde ise denetçi tarafından belirlenecektir.

Sermayenin azaltılması işlemi ile birlikte eş zamanlı olarak, azaltılan miktarla aynı tutarda veya daha yüksek bir tutarda artırılmasına karar verilecek olması halinde ise; yukarıda sayılan rapora ilave olarak, sermayenin tamamının ödendiği, karşılıksız kalıp kalmadığı ve şirket özvarlığının tespitine ilişkin yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir raporu ya da denetime tabi anonim şirketlerde denetçinin bu tespitlere ilişkin raporu ile tespit edilecektir.

3.3- İzne Tabi Anonim Şirketlerde İlgili Kurumlardan Uygun Görüş, Bakanlıktan İse İzin Alınması

Anonim ve Limited Şirketlerin Sermayelerini Yeni Asgari Tutarlara Yükseltmelerine ve Kuruluşu ve Esas Sözleşme Değişikliği İzne Tabi Anonim Şirketlerin Belirlenmesine İlişkin Tebliğ kapsamın-

¹⁰ 30 Haziran 2012 tarihli ve 28339 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

daki şirketler (*bankalar, finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri, tüketici finansmanı ve kart hizmetleri şirketleri, varlık yönetim şirketleri, sigorta şirketleri, anonim şirket şeklinde kurulan holdingler, döviz büfesi işleten şirketler, umumi mağazacılıkla uğraşan şirketler, tarım ürünleri lisanslı depoculuk şirketleri, ürün ihtisas borsası şirketleri, bağımsız denetim şirketleri, gözetim şirketleri, teknoloji geliştirme bölgesi yönetici şirketleri, Sermaye Piyasası Kanununa tabi şirketler ile serbest bölge kurucusu ve işleticisi şirketler*) sermayenin azaltılması hususunun genel kurulda görüşülmesinden önce, aşağıda belirtilen belgelerle Gümrük ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü'ne müracaat edip izin talebinde bulunurlar:

- a) Sermaye azaltımı kaynaklı esas sözleşme değişikliğine ilişkin yönetim kurulu kararının noter onaylı örneği,
- b) Esas sözleşmenin değişen maddesinin/maddelerinin (sermaye maddesinin) yeni metni,
- c) Esas sözleşme değişikliği diğer resmi kurumların (SPK, BDDK, EPDK, vb.) uygun görüşünü veya iznini gerektiren şirketler için uygun görüş veya izin yazısı,
- d) Sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin şirkette mevcut olduğunun belirlenmesine ilişkin yeminli mali müşavir raporu, denetime tabi şirketlerde ise denetçinin bu tespitlere ilişkin raporu.

Eğer anonim şirket Bakanlık iznine tabi değilse ya da sermaye azaltımına giden limited şirket ise, böyle bir izne gerek yoktur.

3.4- Bakanlık Temsilcisi Talebinde Bulunulması

Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmeliğ'in 32'nci maddesi uyarınca, gündeminde sermayenin azaltılması bulunan anonim şirketlerin genel kurul toplantılarında Bakanlık temsilcisinin bulunması zorunludur. Dolayısıyla, ister kuruluşu ve esas sözleşme değişikliği Bakanlık iznine tabi olsun ya da olmasın, sermaye azaltımına gidecek anonim şirketlerde, genel kurul toplantısından en az on gün önce, eğer toplantı yurtdışında yapılacak ise Gümrük ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğüne, toplantı yurt içinde yapılacak ise şirketin bulunduğu yerdeki Valiliğin Ticaret İl Müdürlüğüne bir dilekçe ile başvurularak Bakanlık Temsilcisi talebinde bulunulması gerekir. Zira, Bakanlık temsilcisinin yokluğunda alınan kararlar geçerli olmadığından, Bakanlık temsilcisi talep etmeksizin sermaye azaltımına gidilmesi halinde alınan genel kurul kararı sonuç da doğurmayacak ve tescil talebi ilgili Ticaret Sicili Müdürlüğü tarafından reddedilecektir.

Limited şirketlerin genel kurul toplantılarında Bakanlık Temsilcisi bulunması mümkün olmadığından, limited şirketlerin Bakanlık Temsilcisi talebinde bulunmaları gerekmez.

3.5- Sermaye Azaltımının Genel Kurulda Karara Bağlanması

Yukarıda belirtilen işlemlerin tamamlanmasını takiben, genel kurul, esas sermayenin azaltılması hususunu ve şirket esas sözleşmesinde bu yönde yapılacak değişikliği görüşmek üzere, çağrıda belirtilen yer ve saate toplanır.

Genel kurulun, esas sermayenin azaltılması, dolayısıyla da şirket esas sözleşmesinin sermayeye ilişkin maddesinin değiştirilmesi yönünde karar alınabilmesi için, *şirket sermayesinin en az % 75'ini (yüzde yetmişbeşini) oluşturan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin olumlu oyları* gerekir. İlk toplantıda bu nisabın sağlanamaması üzerine yapılacak toplantılarda da aynı nisap aranır. Genel kurul

kararında sermayenin azaltılmasının ne tarzda yapılacağı, yani hangi yöntemin uygulanacağı gösterilir. Genel kurulda, ayrıca, yönetim kurulu tarafından hazırlanan sermaye azaltım raporu da görüşülüp onaylanır. Genel kurulca onaylanmış olan bu raporun da tescil ve ilan edilmesi yasal zorunluluktur.

Sermayenin azaltılması sonucunda ortaya çıkacak şirket sermayesi, hiçbir surette, TTK ile belirlenen asgari sermaye miktarından aşağı olamaz. Bir başka deyişle, şirket sermayesinin, esas sermaye sistemine tabi anonim şirketlerde 50.000 TL'den, kayıtlı sermaye sistemini kabul etmiş kapalı anonim şirketlerde 100.000 TL'den, limited şirket esas sermayesinin ise 10.000 TL'den aşağı indirilmesi aşağı indirilmesi mümkün değildir.

Bu noktada, sermaye azaltımı için öngörülen genel kurul karar yeter sayısının ağırlığının öğretilde eleştirildiğini belirtmekte fayda vardır. Sermayenin azaltılmasına ilişkin yetersayı belirlenirken, TTK m. 473/3'te, m. 421/3'e yapılan atıf esas alınmaktadır. Yetersayının bu kadar yüksek belirlenmiş olmasının nedeni ise Ön-Tasarı aşamasında gönderme yapılan TTK m. 421/4'ün sonradan metinden çıkarılması ve istisnalar dışında tüm sözleşme değişikliklerinin TTK m. 421/1'deki nisaplara tabi tutulmasına rağmen, yapılan bu değişikliğin gözden kaçırılarak TTK m. 421/3'e gönderme yapılmış olmasıdır. Bu haliyle, bazen ihtiyaç nedeniyle zorunlu olarak başvurulması gereken sermaye azaltılmasına ilişkin hükümlerin uygulanma kabiliyeti oldukça güçleştirilmiştir. Bu yanlışlığın bir kanun değişikliği ile düzeltilmesi ve m. 473/f.3'deki atfın m. 421/f.1'e yapılması gerektiği yönünde görüşler bulunmaktadır¹¹.

Bu görüşe biz de katılmaktayız. TTK ile getirilen nisap, mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre de oldukça ağırlaştırılmıştır. Zira, eski kanunda genel kurulun esas sermayenin azaltılması yönünde karar alabilmesi şirket sermayesinin en az yarısına sahip olan pay sahiplerinin veya temsilcilerinin genel kurul toplantısında hazır bulunmaları gerekmekte idi. İlk toplantıda bu yetersayı sağlanmadığı takdirde, en geç bir ay içinde ikinci bir toplantı yapılabiliyor idi. İkinci toplantıda sermayenin azaltılması hususunu görüşebilmek için ise, şirket sermayesinin en az üçte birine sahip olan pay sahiplerinin veya temsilcilerinin hazır bulunması yeterli kabul ediliyordu. Her iki halde de, sermayenin azaltılması kararının, mevcut oyların çoğunluğu ile alınması gerekmekte idi.

3.6- İmtiyazlı Pay Sahiplerinin Onaylarının Alınması

Eğer şirkette imtiyazlı paylar var ve de genel kurulca alınan esas sermayenin azaltılmasına ilişkin karar imtiyazlı pay sahiplerinin haklarını ihlâl edecek nitelikte ise, bu karar adı geçen pay sahiplerinin yapacakları özel bir toplantıda verecekleri bir kararla onaylanmadıkça uygulanamaz. Bu nedenle, imtiyazlı pay sahiplerinin haklarını ihlâl edecek nitelikteki esas sermaye azaltımlarında, bu payların sahiplerinin onayının alınması gerekir. İmtiyazlı pay sahipleri onaylarını kendi aralarında yapacakları özel bir toplantı ile kararlaştırırlar.

Bu bağlamda, anonim şirket yönetim kurulu, en geç genel kurul kararının ilân edildiği tarihten itibaren bir ay içinde özel kurulu toplantıya çağırarak zorundadır. Yönetim kurulunun anılan süre zarfında çağrıda bulunmaması halinde, imtiyazlı pay sahiplerinden her biri yönetim kurulunun çağrı süresinin son gününden başlamak üzere, *onbeş gün* içinde, bu kurulun toplantıya çağırılmasını şirketin merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinden isteyebilir. Yönetim kurulu veya mahkeme tarafından yapılan çağrıya

¹¹ Alper Tanrıverdi, a.g.m., s.311

rağmen, imtiyazlı pay sahipleri özel kurulu süresi içinde toplanmaz ise, şirket genel kurulun sermayenin azaltılmasına ilişkin kararı onaylanmış sayılır. İmtiyazlı pay sahipleri özel kurulu, imtiyazlı payları temsil eden sermayenin yüzde altmışının çoğunluğuyla toplanır ve toplantıda temsil edilen payların çoğunluğuyla karar alır. Bu toplantı ve karar nisabına uyulmadığı takdirde, özel kurul kararı alınmamış sayılır.

Bununla birlikte, TTK'nın 454'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında "*Genel kurulda, imtiyazlı payların sahip veya temsilcileri, esas sözleşmenin değiştirilmesine, üçüncü fıkrafta öngörülen toplantı ve karar nisabına uygun olarak olumlu oy vermişlerse ayrıca özel toplantı yapılmaz.*" hükmüne yer verilmiştir. Bu çerçevede, sermayenin azaltılmasına ilişkin kararın alındığı genel kurula imtiyazlı payları temsil eden sermayenin yüzde altmışının çoğunluğu da katılmış ve bu payların çoğunluğu genel kurul kararı yönünde olumlu oy kullanmış ise, bu kararın ayrıca imtiyazlı pay sahipleri özel kurulu tarafından onaylanması zorunluluğu ortadan kalkar. Bu durumda, imtiyazlı pay sahipleri özel kurulu ayrıca toplantıya çağrılmaz ve genel kurul kararını onaylaması beklenmez.

3.7- Alacaklılara Çağrıda Bulunulması ve Süre Sonuna Kadar Beklenilmesi

Sermayenin azaltılması hususu, genel kurulca karara bağlandıktan sonra, yönetim organı, bu kararı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ve aynı zamanda şirket sözleşmesinde gösterilen şekilde (örneğin; ulusal veya yerel gazete ile-, **yedişer gün arayla, üç defa ilân eder** ve şirket internet sitesi yükümlülüğüne tabi ise internet sitesine koyar. İlânda alacaklılara, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesindeki üçüncü ilândan itibaren **iki ay içinde**, alacaklarını bildirerek bunların ödenmesini veya teminat altına alınmasını isteyebileceklerini belirtir. Şirketçe bilinen alacaklılara ayrıca çağrı mektupları gönderilir.

Şirketin sermayesi, ancak alacaklılara verilen sürenin sona ermesinden ve beyan edilen alacakların ödenmesinden veya teminat altına alınmasından sonra azaltılabilir. Aksi hâlde, alacaklılar şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde sermayenin azaltılmasının iptali davası açabilirler. Anılan davanın, sermayenin azaltılması işleminin tescilinin ilân edilmesinden itibaren **iki yıl içinde** açılması gerekir. İki yıllık dava açma süresi, hak düşürücü süredir. Teminatın yetersizliği hâlinde de yargı yolu açıktır.

Ancak, hemen belirtelim ki, eğer sermaye, zararlar sonucunda bilânçoda oluşan bir açığı kapatmak amacıyla ve bu açıklar oranında azaltılacak olursa, yönetim organı tarafından alacaklıları çağırılmaktan ve bunların haklarının ödenmesinden veya teminat altına alınmasından vazgeçilebilir.

3.8- Esas Sermayenin Azaltılması Kararının Tescil Ettirilmesi

Sermayenin azaltılmasına ilişkin olarak yukarıda aşama aşama belirtilen yasal yükümlülüklerin tamamı yerine getirildikten sonra, yönetim organı, işlemlerin dayanağını oluşturan belgelerle birlikte, ticaret sicili müdürlüğüne başvurarak, esas sermayenin azaltılmasına dair genel kurul kararını ve sermayenin gerçekten azaltılmış olduğu keyfiyetini ticaret siciline tescil ettirir. Söz konusu belgeler ibraz edilmedikçe esas sermayenin azaltılmasına dair karar ve sermayenin gerçekten azaltılmış olması keyfiyeti ticaret siciline tescil olunamaz. Bir diğer deyişle, çalışmamızın başında da belirtildiği üzere, esas sermayenin azaltılmış olması keyfiyeti, ancak bütün işlemler tamamlandıktan sonra ticaret siciline tescil edilir ve hüküm doğurur. Yoksa, şirket genel kurulunca karara bağlandıktan sonra hemen tescil ettirilip uygulamaya konulamaz.

Azaltma kararı tescil ettirildikten sonra ise, pay senetleri miktarının, değiştirme veya damgalama yoluyla ya da diğer bir şekilde azaltılmasının gerekli olduğu hâllerde bu husus için yapılan ihtar rağ-

men geri verilmeyen pay senetleri şirketçe iptal edilebilir. Yapılacak ihtarda şirkete geri verilmeyen senetlerin iptal edileceklerinin yazılması gerekir.

Şirket ortaklarının, değiştirilmek üzere şirkete geri verdikleri pay senetlerinin miktarı, karar gereğince değiştirmeye yetmezse, bu senetler iptal olunarak bunların karşılığında verilmesi gereken yeni senetler satılıp paylarına düşen miktar şirkette saklanır. Esas sermayenin azaltılması sebebiyle kayıtlara göre doğacak defter kârı ise sadece payların yok edilmesinde kullanılabilir.

Sadece esas sermayenin azaltılması halinde, tescil için ticaret sicili müdürlüğüne aşağıdaki belgeler verilir:

- a) Esas sözleşme değişikliği Bakanlık veya diğer resmi kurumların iznine veya uygun görüşüne tabi olan şirketler için bu izin veya uygun görüş yazısı.
- b) Sermayenin azaltılmasına ilişkin yönetim organı raporunun onaylandığı ve sermayenin azaltılmasının ne tarzda yapılacağına gösterildiği sermaye azaltılmasına dair genel kurul kararının noter onaylı örneği.
- c) Sermayenin azaltılmasının sebepleri ile azaltmanın amacı ve azaltmanın ne şekilde yapılacağına gösterir yönetim organı tarafından hazırlanmış ve genel kurul tarafından onaylanmış sermayenin azaltılmasına ilişkin rapor.
- ç) Sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin şirkette mevcut olduğunun belirlenmesine ilişkin yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir ya da denetime tabi şirketlerde denetçinin bu belirlemelere ilişkin raporu.
- d) Şirket sözleşmesinin değişiklikten sonraki yeni duruma uyarlanmış metni.
- e) Şirket alacaklılarına yedişer gün arayla üç defa çağrı yapıldığına dair sicil gazetesi örnekleri¹².
- f) Alacakların ödendiği veya teminat altına alındığını gösteren belge örnekleri¹³.

Sermayenin azaltılması işlemi ile birlikte eş zamanlı olarak, *azaltılan miktarla aynı tutarda veya daha yüksek bir tutarda artırılmasına karar verilmesi halinde ise*, aşağıdaki belgeler de ticaret sicili müdürlüğüne verilir:

- a) Sermaye azaltılması ve artırımının eş zamanlı olarak yapılmasına ilişkin genel kurul kararının noter onaylı örneği.
- b) Sermayenin azaltılması işlemi ile birlikte eş zamanlı ve aynı miktarda yapılan sermaye artırımında artırılan sermayenin tamamen ödendiğine; daha yüksek sermaye artırımı yapılması halinde ise, aşan kısmın dörtte birinin de ödendiğine dair banka mektubu.
- c) Sermayenin azaltılması ve artırılmasının eş zamanlı olarak yapılmasına ilişkin hükümleri içeren değişik şirket sözleşmesi metni.
- ç) Esas sözleşme değişikliği Bakanlık veya diğer resmi kurumların iznine veya uygun görüşüne tabi olan şirketler için bu izin veya uygun görüş yazısı.
- d) Sermayenin tamamının ödendiğine, karşılıksız kalıp kalmadığına ve şirket özvarlığının tespitine ilişkin yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir raporu ya da denetime tabi şirketlerde denetçinin bu tespitlere ilişkin raporu.

¹² Sermaye, zararlar sonucunda bilançoda oluşan bir açığı kapatmak amacıyla ve bu açıklar oranında azaltılacak olursa, yönetim kurulunca alacaklıları çağdırmaktan ve bunların haklarının ödenmesinden veya teminat alınmasından vazgeçilmiş ve buna ilişkin yönetim kurulu kararı ticaret sicili müdürlüğüne ibraz edilmiş anılan sicil gazetesi örnekleri aranmaz.

¹³ Bkz. Dipnot (12).

Sermayenin azaltılması ve artırılması eş zamanlı olarak tescil edilir. Yeniden yapılandırma amacıyla esas sermaye sifira indirilmiş ve tekrar artırılmışsa, eski payların tamamının iptal edildiği sicile tescil edilir.

4- SONUÇ

Şirket esas sermayesinin azaltılması nihayetinde bir sözleşme değişikliğidir ve şirket sözleşmesinin değiştirilmesine de ancak genel kurul karar verir. Ancak, genel kurulu tarafından alınan esas sermayenin azaltılmasına dair kararın tescil ettirilebilmesi için belirli bir yolun izlenmesi ve birtakım yasal yükümlülüklerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu yükümlülükler yerine getirilmeden, doğrudan şirket genel kurulunun alacağı bir karar ile esas sermayenin azaltılması mümkün değildir. Esas sermayenin azaltılması hususunun görüşüleceği genel kurul toplantısına ilişkin çağrı ilânlarında, mektuplarda ve internet sitesi bildiriminde, sermaye azaltılmasına gidilmesinin sebepleri ile azaltmanın amacı ve azaltmanın ne şekilde yapılacağına ayrıntılı bir şekilde açıklanması gerekir. Ayrıca, şirketin yönetim organı tarafından bu hususları içeren bir rapor hazırlanıp genel kurula sunulmalıdır. Genel kurul kararında sermayenin azaltılmasının ne tarzda yapılacağı, yani hangi yöntemin uygulanacağı açıkça gösterilmelidir.

Esas sermaye, ancak alacaklılara verilen sürenin sona ermesinden ve beyan edilen alacakların ödenmesinden veya teminat altına alınmasından sonra azaltılabilir. Aksi hâlde, alacaklılar şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde sermayenin azaltılmasının iptali davası açabilirler. Kısaca, sermayenin azaltılması biz dizi prosedüre uymayı gerektiren özellikli bir sözleşme değişikliğidir. Bu nedente, sonradan bir olumsuz bir durumla karşılaşmamak adına, anonim ile limited şirketin yönetim organlarının, esas sermayenin azaltılmasında takip edilmesi gereken yolu esas almaları ve yasal yükümlülükleri eksiksiz bir şekilde yerine getirmeleri menfaatlerine olacaktır.

KAYNAKÇA

- Komisyon Raporu : Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, Esas No:1/324, TBMM Tutanak Dergisi, Yasama Dönemi: 23, Yasama Yılı: 2, S.Sayısı: 96, Nr.112
- PULAŞLI, H. (2011). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Şirketler Hukuku Şerhi, 2.Cilt. Ankara, Adalet Yayınevi.
- TANRIVERDİ, A. (2016). Sermayenin Azaltılmasına İlişkin Güncel Sorunlar. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 116, s.305-315
- T.C. Yasalar (14.02.2011) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, Ankara: Resmi Gazete (27846 sayılı)
- T.C. Yasalar (09.07.1956) 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, Ankara: Resmi Gazete (9353 sayılı)
- T.C. Yönetmelikler (27.01.2013) Ticaret Sicili Yönetmeliği, Ankara: Resmi Gazete (28541 sayılı)
- T.C. Tebliğler (15.11.2012) Anonim ve Limited Şirketlerin Sermayelerini Yeni Asgari Tutarlara Yükseltmelerine ve Kuruluşu ve Esas Sözleşme Değişikliği İzne Tabi Anonim Şirketlerin Belirlenmesine İlişkin Tebliğ, Ankara: Resmi Gazete (28468 sayılı)
- TEKİNALP, Ü. (2013). Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 3.Baskı. İstanbul, Vedat Kitapçılık.